

Voltooid verleden tijd?

Gezond toerisme

Toerisme is het doorbrengen van vrije tijd buiten de normale woonomgeving en bestaat als zodanig pas een jaar of honderd. Het is dus een relatief nieuw begrip. Voor die tijd reisden mensen uiteraard wel, maar dat werd vooral gedaan met het oog op handel of bedevaart. Alleen de allerrijksten konden zich plezierreises veroorloven.

Toerisme, zoals wij dat tegenwoordig kennen, is een verschijnsel dat aan in de negentiende eeuw is ontstaan. Rond 1880 ontdekten welgestelde noorderlingen het ongerepte zuidelijke landschap en roemden de schoonheid daarvan. Aan de Limburgse "lucht" werden helende krachten toegedicht, we spreken daarom ook wel van gezondheidstoerisme. Hollandse toeristen werden rond 1910 gelokt naar "dierbaren Nederlandschen bodem waar de opgeruimden Limburgse bewoner in een welluidenden tongval uwer overschoone moedertaal de toerist welkom heet". Het Limburgse dialect droeg bij aan het "vakantiegevoel". In Zuid-Limburg werden in die jaren ook de

eerste treinverbindingen aangelegd, tussen Maastricht, Valkenburg, Simpelveld en Aken in 1853. In 1865 volgde de spoorlijn Maastricht - Venlo, waarna Limburg aansluiting verkreeg met het noorden. De trein moet ongetwijfeld een stimulans zijn geweest voor het ontluikende toerisme en in 1885 wordt te Valkenburg de Zuid-Limburgse VVV opgericht. In de eerste toeristische gidsen werden hotels en pensions in de omgeving aangeprezen waar de gehele dag door diners genuttigd kunnen worden, telefoons aanwezig zijn en waarbij tarieven buiten de maanden juli en augustus zeer gunstig zijn. Advertenties van winkeliers prijzen bergstokken, souvenirs, lampions voor bergtochten en rozenkransen aan. In de aanprijzing werd vooral ingezoomd op de gezonde werking van de "berglucht". Zo staat in de "Reis en Wandelgids voor Geuldal" rond 1910 een aanbeveling van Dr. Keyser, huisarts te Valkenburg; "Als herstellingsoort voor aan malaria lijdenden is Valkenburg in hooge maate aanbevelenswaardig. Deze ziekte, in de polders van Holland zoo algemeen verspreid, komt hier niet voor, daar door de afwezigheid van moerassen de genezen de Hollanders die naar hier komen in korten tijd en krijgen zij onder invloed van het beklimmen der heuvels spoedig hun eetlust en door de goede voeding hun zenuwzwakken kan het verblijf mede aanbevolen worden.". Ook andere artsen en hoogleraren prezen de helende werking van de berglucht in het Geuldal. In Valkenburg verrijst een "Kurhaus" en te Heerlen werd in 1892 een ander kuuroord, de Kneippinrichting opgericht terwijl andere hotels adverteren met ruime kamers die schoon maar vooral "luchtig" zijn.

Rustgevend Limburg

Ook de rustgevendende werking van de schoonheid van het Limburgse land werd al sinds het begin van dit gezondheidstoerisme aangeprezen. "Op verschillende punten heeft men prachtige gezichten op het groene landschap in zooveel tinten, met de glinsterende Geul, huizingen, akkers en velden. En zie als het een gunstige dag is, dien natuur ons tot een uistapje gaf o dan welft over die grillige lijnen die wisselende kleuren, de wijde hemel zich zoo licht en blauw, en het zomerkoeltje is zoo frisch, het leven zoo zalig! Zoo bereikt men Wijlre."

Toeristen wandelden in aangelegde parken en bezochten diverse bezienswaardigheden. Zo werd de ruïne van kasteel Valkenburg in 1906 voor het publiek opengesteld. De omgeving rond Gulpen en Epen werd ontdekt door mensen met belangstelling voor de natuur en geologie. Onder een van de eerste toeristen die o.a. Epen bezocht hebben, bevond zich Eli Heijmans, onderwijzer uit Amsterdam en grondlegger van de Nederlandse natuurbescherming. Naar aanleiding van zijn vakantie in 1910 te Epen schreef hij het boekje 'Uit ons Krijtland', waarin hij de omgeving van Epen beschreef. De door hem gebruikte term "krijtland" is nadien nog veelvuldig herhaald.

Vrijwel alle algemene toeristische gidsen besteden sindsdien uitgebreid aandacht aan de hier voorkomende flora en fauna zoals orchideeën, de das en de ijsvogel. Ook komt vrijwel altijd de

geologische gesteldheid en typische Limburgse landschappelijke elementen zoals löss, holle wegen en graffen aan bod. Daarnaast verschuift de aandacht in de toeristische gidsen meer naar de cultuurobjecten zoals romaanse kerken, rotswoningen, kasteelhoeves en kastelen. Het gezondheidstoerisme veranderde zo langzaam naar natuur- en cultuurtoerisme dat nu nog steeds zeer prominent in de regio aanwezig is.

MEER INFORMATIE

Het Stadsarchief Heerlen, sinds 1924 gemeentearchief van Heerlen, is met ingang van april 2006 Rijckheyt geworden. Zij is het gemeentearchief voor Brunssum, Heerlen, Nuth, Simpelveld, Voerendaal en Gulpen-Wittem. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. In de maanden juli en augustus zijn wij op zaterdag gesloten. Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis